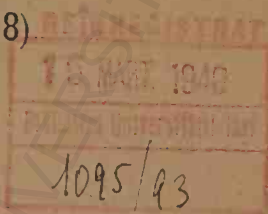
CERCETARI

asupra

Conservatorului Filarmonic-Dramatic

DIN IAȘI

(1836—1838)

de

TEODOR T. BURADA

IAȘI
TIPOGRAFIA NAȚIONALĂ
11. STRADA ALEXANDRI 11.

1888

CERCETARI
asupra
Conservatorului Filarmonic-Dramatic din Iaşi
(1836—1838).

Din toate cercetările făcute in scriptele vechi şi 'n memoria bĕtrănilor, n'am putut afla altă-ceva, in privinţa inceputului teatrului şi a culturei muzicei la noi, decăt că:

Pe la anul 1812, fusese aici in Iaşi, o trupă de actori nemţi, care a dat un şir de representaţiuni teatrale, in timp de vr'o patru luni, in casele cele mari a lui Grigore Ghica, de lăngă Curtea Domnească, astăzi a d-lui Mihel Daniil.

Pe la anul 1814, elevii de la scoala privată a dascalului Chiriac, dăduse mai multe representaţiuni in limba greacă şi franceză. Tot asemene incercări de representaţiuni tea-

trale se mai făcù și in scoala lui Govdalà, și in acea a lui Cuculi [1]).

Pe la anul 1816, Gheorghe Asaki, insufleţit de dorinţa de a vedea infiinţăndu-se și la noi un teatru naţional, se incearcă a da cea intăi representaţiune in limba romănă, și așa in zioa de 27 Decemvrie acelaşi an, făcù să se joace in casele din faţa Mitropoliei, a răposatului Hatman Costachi Ghica, piesa *Mirtil și Hloe*, pastorală prelucrată de insuşi Asaki, după Gesner şi Florian. D-na Şubin născută Ghica, prinţul Ghica şi d. Costachi Sturza au jucat rolurile in această representaţiune [2]). După aceasta s'a mai jucat piesa *Alzira*, de Voltaire, și altele.

La anul 1821, in timpul Eteriei greceşti, se jucase piese teatrale in timp de mai multe luni, in limba nemţască, de o trupă de actori ce'şi făcuse un teatru in casele d-rului Peretz. Acea trupă avea şi un cor de muzică vocală.

La anul 1832, vine trupa franceză a fraţilor Fourreaux; apoi alte trupe streine care

1) Toate aceste relaţiuni imi sunt comunicate de Postelnicul Manolachi Drăghici, acum răposat.

2) Vezi Precuvěntarea de la această piesà tipărită in Iaşi, la 1850.

dădură representaţiuni in curs de mai mulţi ani.

La 1836, Gheorghe Asaki, impins de aceiaşi dorinţă ce o avusese cu 20 ani in urmă, aceia, de a vide dăndu-se şi in limba română representaţiuni teatrale, iar nu numai in limbi streine, după cum se dădeau de diferitele trupe, ce din timp in timp vineau in Iaşi; vĕzĕnd şi progresul ce făcuse elevii de la clasa de musică vocală, din scoala domnească de la Trisfetiteli [1]), se incearcă din nou a infiinţa Teatrul la noi, şi prin stăruinţa sa, reuşeşte a injgheba o societate de boeri, care se infiinţeze o scoală cu scopul de a respăndi musica şi a intemeia Teatrul naţional.

Iată ce găsim in *Albina românească* [2]) despre această incercare:

„O soţietate de boeri, doritori de musică, au informat prin mijlocirea subscrierei, un *Conservator filarmonic-dramatic*, unde gratis (fără plată), se invaţă musica vocală şi declamaţia in limba patriei. Directorii Conservatorului s'au

1) Infiinţată in anul 1831. Profesor la acea clasă era Paulicec; el căntà şi din harpă. (Veḑi *Albina românească*, Iaşi, 1831, pag. 69.

2) Anul 1837, pag. 55.

ales d-nii: Vornic Stefan Catargiu, Aga Gh. Asaki și Spatarul Vasile Alecsandri, care s'a insărcinat a fi și casier acestui Conservator, așezat in o casă particulară, aproape de Sf. Ilie. Dl. Paul Cervati, tenor, artist insemnat, și dl. Cuna au inceput lecțiile de la 15 Noemvrie trecut, (an. 1836), iar un mădular a soțietăței s'a insărcinat cu paradosirea declamației. Douesprezece dame și tinere, invață de patru ori pe sĕptămănă dimineața, iar șasesprezece tineri după amează-zi.

Spre a infățișa elevilor un prilej de a se practisi, direcția au pus de a se pregăti căteva piese care se vor representa drept cercare la teatru, incă, precum ne fac a nădăjdui, in curgerea acestui carnaval.

Acest așezămĕnt poate inriuri intr'un chip foarte folositor, asupra desvălirii talentelor musicale și informarea unui teatru național, ce este adevĕrata scoală a moralului și izvorul plăcerilor nevinovate."

Casa in care se aflà Conservatorul, era aceea unde se află astăzi Școala Technică, de lăngă biserica Sf. Ilie. Doue camere erau destinate

pentru clase şi una pentru cancelarie, in care se păstra şi arhiva, de către Serdarul Samoil Botezatu[1]), secretarul acelui Conservator.

Nu găsim de prisos a da aici numele acelor eleve şi elevi care urmau la acea scoală, pentru ca să-i cunoască posteritatea, că ei au fost cei intăi cari, invingĕnd prejudiciile timpului, se dădură la cariera teatrală, spre marele folos a limbei şi artei româneşti.

Elevele erau: D-nele Lang, Hoştie şi Elisabeta Fabian, D-rele Efrosina şi Maria Corjescu, Maria şi Ruxanda Ciuhureanu, Smaranda Dăscălescu, Anica Poni, Ana Clugher, Ana Metzker[2]).

Elevii erau, cea mai mare parte, acei ce urmau clasa de musică vocală din scoala domnească de la Trisfetiteli: Teodor Stamati, Iancu Alexandri, Nicu Casu Enuţă, Ghiţă Căliman, Dimitrie Gusti, Ioan Albinetz, Neculai G. Măcărescu, Dimitrie Sterea, Emanoil Idieriu, Leon Filipescu, Gh. Stihi, Ioan Gheras, Di-

1) A fost profesor de limba germană la Gimnasia Vasiliană şi la Academia Mihaileana.

2) Numele acestor eleve imi sunt comunicate de d-na Efrosina Corjescu, foastă elevă a acestui Conservator.

mitrie Gherghel, Ioan Ionescu, Neculai Verdeanu și I. Dimitriu[1]).

Progresul ce făceau elevii Conservatorului era foarte mare, căci după câte-va luni de studiu, ei incepură representațiunile lor la *Teatru de Varietăți*[2]).

Impresia ce făcù asupra publicului prima representațiune pe scena Teatrului, in limba română, o găsim in *Albina românească*, din 1837, pag. 81.

Iată-o:

„Elevii Conservatorului au dat Marți in 23

---

1) Numele acestor elevi imi sunt comunicate de reposatul Dimitrie Gusti, fost elev in acel Conservator.

2) Teatrul de Varietăți a fost zidit in anul 1832 de frații Fourreaux, in casa lui Talpan, de pe piața Primăriei, care astăzi nu mai are ființă. Eată cum descrie Gh. Asaki acel teatru: „Forma teatrului este eliptică, cu trei rânduri de loje, și cu o galerie, toate cu gust impodobite. Decorațiile s'au zugrăvit de d-nul Livaditi, carele pe cortină (perdeaoa intăi) au infățoșat musele, fie care in a lor indeletnicire“. (Vezi *Albina românească* anul 1832, pag. 388 și anul 1837 pag. 81). Iluminatul se făcè cu luminări de său. Intre acte vineau un șir de servitori cu mucările in mână, și esecutau operațiunea tăerii mucurilor. In anul 1845 Oct. 7, teatru incepù a se ilumina cu luminări de stearină. (Vezi *Albina românească* 1845 pag. 317). Poliția teatrului pe atunci se compunea din un comisar, un epistat, doi slujitori și patru pojarnici.

Fevruarie 1837, a lor intăi incercare teatrală in limba naţională. *Lapeirus*, dramă de pe a lui Kotzebue, şi *Văduva vicleană*, tot de acel autor, s'a prelucrat pentru aceasta de Aga Gh. Asaki. Dorinţa de a fi faţă la acea intăi representaţie dramatică in idioma patriei, au fost aşa de mare, incăt cu patru zile mai nainte nu se afla nici un bilet de intrare, şi in sara aceea, teatrul se părea prea mic spre a cuprinde pe toţi doritorii.

Orchestra diriguită de d-l P. Cervati, profesor Conservatorului, şi alcătuită din acei intăi artişti a Capitalei, a fost deplină, asemene şi decoraţiile zugrăvite de d-l Valeri au vădit talentul acestui artist favorit.

Representaţia au inceput cu un prolog: la vederea Parnasului, pe carele se află aşezat in tablou Apolo cu Muzele, şi către carele Zina Moldovei, insufleţită de evghenisă dorinţă, cu toată greutatea carierei se inaintà, toţi privitorii au mărturisit a lor urare prin aplaosuri sunătoare, in a cărora mijloc se coborea o ploae de acele prologuri, tipărite pe hărtie cu văpsele naţionale.

Piesa *Laperus*, intrunită cu cele mai alese căntece de a lui Rossini, Bellini, etc., s'au jucat cu nemerire. Cuprinderea ei cea intristătoare, infăţoşată cu sentiment şi adevĕr, versurile cele armonioase a diletanţilor, mai ales a damelor, au induioşat adese ori pe privitori, pănă la lacrimi şi i-au indemnat de a mărturisi a lor mulţămire prin inoite aplaosuri. Asemene şi *Văduva Vicleană* s'a jucat cu mulţămire. Din această cercare, cunoscĕtorii nepărtinitori menesc un fericit rezultat pentru informarea unui teatru naţional, şi streinii au avut prilej a judeca despre energia limbei noastre in declamaţie şi despre a ei armonie in căntece, ce se apropie mult de acea italiană."

Elevii Conservatorului carii au jucat in prolog sunt: Alecu Asaki, care făcea pe „Geniul", şi d-na Fabian pe „Zina Moldovei"; iar cei din *Laperus*[1]), sunt următorii: I. Ionescu in rolul lui „Laperus", d-na Lang in rolul „Adelaidei", d-na Hoştie in acel a „Malvinei", Alex. Asaki in a lui „Tomai fiul Malvinei",

1) Tipărită in Iaşi, in 1837, in tipografia Albinei. Tot acolo se află şi prologul despre care s'a vorbit, şi cu care s'a inceput representaţia.

Iancu Alecsandri in a lui „Hanri fiul Adelaidei“, iar Ghiţă Caliman juca rolul „Căpitanului unui vas francez“.

Acei cari au luat parte in *Văduva vicleană* sunt: D-na Fabian care juca pe văduva „Madama Trandafila“, Samoil Botezatu pe „Boureanu“, Ghiţă Căliman pe „Maiorul Tulbure“, Ioan Dimitriu pe „Contele Mii-de-Flori“, Alecu Asaki pe „D-nu Piruet danţ-maistru“, Ioan Albinetz pe „Asešorul Dellă“ şi Dimite Gusti pe „Contele Pipirig“.

Artiştii cari compuneau orchestra erau: Herfner, capelmaistrul muzicei militare, Cuna, Dopler, Vecsler, Fr. Caudella, Brize, Arnold, Neidörfler, Verner, Hase, Schultz, Zatl, Pospişel, şi alţii.

In sara representaţiei s'a căntat de orchestru mai multe arii şi hori naţionale, intre care şi o uvertură naţională de Herfner[1]).

Găsind afişul acestei intăi representaţiuni in

1) Toate aceste relaţiuni imi sunt comunicate de răposatul Dimitrie Gusti, fost elev la acel Conservator, şi de d-nul Dimitrie Gherghel asemene fost elev in acel Conservator.

limba românească am crezut nimerit al reproduce in fac-simile și a'l alătura aice[1]).

Cu prilejul acestei representațiuni Gheorghe Asaki ne spune că: „D-l Postelnic Gheorghe Pruncu, pătruns de bucurie și mirare pentru sporiul cu care s'a aratat această representație, au adresuit cătră Direcția Conservatorului o scrisoare, prin care'i rostește a sa mulțămire pentru infiinţarea unui asemene plăcut institut, iar pentru nimerirea cu care au representat dl. G. Căliman rolul seu in *Văduva vicleană*, i-au trimes de dar un frumos ceasornic“[2]).

Ministrul trebilor din lăuntru, mișcat și el de impresia plăcută ce a simțit, auzind pe scena teatrului representațiuni in limba patriei, a adus mulțămirile sale cătră G. Asaki inițiatorul infiinţărei Conservatorului, trimițĕndu-i o adresă din partea sa, in următoarea cuprindere:

---

1) Originalul se află in păstrarea D-lui Scarlat Șișcanu
2) Alb. Rom. an. 1837. pag. 85.

ТЕАТРУ ДЕ ВАРІЕТЪЦЙ ꙟН ЕШЙ.

Марци ꙟн 23 Февруаріе 1837.

Елевії Консерваторулуї Филармоник кор ав чинсте а да, ꙟн лімба Молдовенѣскъ,

дрепт черкаре

АЧѢ ꙟНТЪЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЕ ДЕ

ЛАПЕРУЗ

Драмъ серіе ку музикъ ꙟн 1 акт.

Де пе а луй Коцебу прелукратъ де А. Г. Асаки.

Ку ноуъ увертуръ, аранжаментул Музикії а лу Синіор Червати Професор Консерваторулуи.

Персоане.

Лаперуз, Капитан Фрегатеи Французе Лавусол.

Аделаида А луи соціе.

Ханри фійул ей де 8 ани.

Малвина О фемее сълбатикъ.

Томан А ей фійо де 7 ани.

Капитанул унуи вас францез.

Маринари Францези.

Сцена съ ꙟнфъцошазъ ла Островул Ванникоро ꙟн Очеаніа пе ла анул 1790.

Дупъ ачаста ва урма.

ВЪДУВА ВИКЛѢНЪ

Сѣу Темпераментеле.

Комедіе Буфа ку музикъ ꙟн 1 акт

Де пе а луи Коцебу прелукратъ де А. Г. Асаки.

Персоане.

Мадама Трандафила, о въдувъ богатъ

Д. Боурѣну Пропріетар де мошіи | а ей Аморезаци Негуцитори
Д. Маюрул Тулбуре.
Д. Конте Міи де флори.
Д. Асесорул Делла

Монсіу Пирует, Данцмейстру.

Конте Германи сѣу нуме де Пипиригу, Камаріерул въдувеі

Касничії Д. Боурѣну.

Сцена съ ꙟнфъцошазъ ꙟн грѫдина Мад: Трандафила

Репрезентаціа ва ꙟнчепе ку ун Пролог ꙟн каре кор фигурарнси: Геніус, Зѫна Молдовеи, Аполо ку Музиле.

Д. Куна, Професор Консерваторулуї ші алци дилетанци лу бинеvоіт а ꙟмпреунъ-лукра ла Орхестръ.

Далор Субскрипторіи Социетъціи филармониче вор прими де ла Дирекціе билетурї де ꙟнтраре, іар алте локурї ар маи рѫмѫнѣ некупринсе, съ вор афла ла каса Театрулуі ла Д. Чѣкати.

ꙟнчепутул ла 7½ чѣсури сара.

Iaşi.—Tipografia Naţionala, Decemvrie 1868.

Iubite fiule simpatriote, Arhon Agă G. Asaki!

Nimica de la mine, ci de la filo-patria d-tale, care inzestrată de ştiinţă şi cunoştinţă aduce roduri, ce'ţi invrednicesc a obştici mulţămire. Iscălitul, insărcinat astăzi, cu tot aceia ce poate fi de indestulare, linişte, bună petrecere şi mulţămirea din lăuntru Principatului, mĕ cunosc dator, când aflu cel mai mic prilej, a inbărbăta pe acei din simpatrioţi, carii prin fapte şi inpăcătoare inchipuiri moraliceşti, urzesc acele ce pot spori, o inţeleaptă ţivilizaţie, către care suntem datori a păşi. Asemene ţintire au avut alcătuirea Conservatorului filarmonic la acăruia intemeitori se cuvine toată mulţămirea, şi a căruia rod ni s'au infăţoşat in public prin representaţia din 23 Fevruarie. Eu nu voiu vorbi despre simţirile de care impreună cu toată nobleţa şi publicul m'am impărtăşit in cursul acestei plăcute petreceri, in care intăiaşi dată limba patriei au rĕsunat cu armonie pe versul muzicei Italiene, de la acăria maică se trage şi al nostru dialect; nici voiu insèmna cuvintele de moral, care cu plă-

cere intrunite, s'au samanat de pe scenă intre privitori, voi mărturisi numai vrednicia ideei aceluia, la inceputul representaţiei, rostit prolog, in care se cuprinde oglindita dorinţă a fieş-căruia bun simpatriot. Acolo am vĕzut pe Zina Moldovei, de inchipuitul duh a ştiinţelor povăţuită, păşind cu sfiire pe calea cea grea, care duce către lăcaşul Muzelor; am auzit vrednice de laudă rostiri, prin care a ei călăuz ni infăţoşa statornica fericire, căştigată prin jertfe şi fapte inbunătăţite, o priveam ajunsă la respintene unde ar fi putut alege o altă cale mai uşoară, pe care fără osteneală ar petrece a ei viaţă, dar nici cum eram la indoială despre nimerita ei alegere. In această strălucită epocă a reformei sale, Moldova poartă in sinul ei obşteasca dorinţă a imbunătăţirilor in toate ramurile, şi inima mi-au saltat de bucurie când am vĕzut inaintindu-se către Parnas, nu numai prin inchipuita representaţie, ci chiar aevea prin ai sei fii, fii insufleţiţi de minunatele d-tale pilduiri, care prin stihuri, zugrăvituri patriotice şi representaţii teatrale cu energhie vorbesc la toate simţiri, la toate

vrĕste şi stări! Asemene indeletniciri, aducătoare de folosuri adevarate şi lauda patriei, ca unul ce socotesc binele Moldovei acel mai inalt al meu bine, preţuindu-le după toată mĕsura, mărturisesc inscris acea din partea obştiei aevea vădită mulţămire prin indestul numĕr de privitori, prin a lor necurmate semne de plăcere, cât şi prin obştească cerere, a se mai face in altă sară tot acea representaţie cu care s'au poftorit şi covărşitoarea mulţămire a privitorilor.

Pe lăngă aceste doresc ca in privinţa lăudatelor d-tale indeletniciri să te intărească Dumnezeu cu putere, şi să aibi intru aceasta vrednici urmaşi şi răvnitori.

Al d-tale iubitor patrioticesc părinte, Ministrul trebilor din lăuntru, a multor ordine cavaler.

Iord. Catargiu, vel Logofĕt.

Eşií, 1 Mart 1837 [1]).

După cererea generală această representaţie s'a mai repetat in 26 Fevr. Inbulzeala publi-

---

[1]) Vezi *Albina Romîneascá.* 1837, pag. 89.

cului la această a doua representaţie a fost şi mai mare, şi succesul pe deplin..

Dările de samă despre reuşita acestor representaţiuni, date pe scena teatrului in limba română de către elevii Conservatorului filarmonic-dramatic, au produs o mulţămire sufletească şi fraţilor noştri de peste Milcov. Iată ce găsim in *Albina Românească* in această privire [1]: „D-nul Comis Rasti de la Bucureşti, prin adresul seu din 26 Martie, arată Direcţiei Conservatorului filarmonic din Iaşi, deplina mulţămire care a simţit la representaţia dramatică ce s'au făcut aici in limba naţională, şi dorind a indemăna asemene plăcută indeletnicire, hărăzeşte bibliotecei acestui conservator 17 piese dramatice in limba românească, tălmăcite la Bucureşti de pe deosebitele limbi şi tipărite sub numele de: *Repertoriu Teatrului Naţional*, care piese se representează pe teatru acei Capitalii. Direcţia acestui Conservator pătrunsă de recunoştinţă, vede din asemene inpărtăşire, o interesuire a obştiei Românilor pentru o lucrare care va insufleţi literatura naţională, şi-i va deschide o lăudată carieră."

1) *Albina Românească* 1837 pag. 109.

A treia representaţie a elevilor Conservatorului a avut loc in 8 Aprilie. Reproducem aci darea de samă aflată in *Albina românească*[1]:

„Joi in 8 a curgătoarei (Aprilie), elevii Conservatorului filarmonic, au dat a treia a lor representaţie dramatică, alcătuită din doue piese: I-iu *Petru-Rareş Vodă*, dramă serie in doue acturi, imitarisită pentru scena Moldovinească, şi II-le *Contrabandul sau Intunecimea de lună*, comedie in 2 acturi, asemene slobod prelucrate de pe cea germană, ambe prin Dl. Aga G. Asaki. Drama, care infăţoşa un istoric episod din epoha 1538, acea plină de făptuiri şi de haractir nobil a Moldovenilor, se deosebea prin a ei ţintire morală şi patriotică. Portul cel adevărat a strămoşilor noştri şi nemerita a elevilor representaţie, ca prin o maghie infăţoşănd inaintea ochilor o intămplare de trei veacuri, au pătruns pe privitori de nobile sentimenturi. Iar comedia care era adaptarisită la intunecime de lună ce aevea urma in acea sară in ceriu, au adus mare plăcere prin intriga cea curioasă a sujetului,

1) Anul 1837, pag. 129.

(cuprindere) care de asemene cu nimerire s'au representat. De şi urma o ploae mare, Teatrul era plin, şi de mulţămirea obştiei au vădit nu numai aplaozurile nepregătite ce şi cererea de a se representa aceste piese incă odată".

Elevii carii au jucat in această representaţie, au fost: Dl. M. Cerchez in rolul lui „Petru-Rareş", Costachi Strat in a armaşului „Şeptelici", aceşti doi, elevi la Academie[1]), I. Ionescu in a bĕtrânului „Cerinat", I. Docan in a lui „Malaspina", D-na Lang in a tinerei „Elena", ear d-na Hoştie in a „Domninei".

Piesa *Petru-Rareş*, după cererea generală s'a mai repetat. In *Albina românească* găsim următoarele[2]):

„Vineri in 30 April s'au făcut a patra representaţie a elevilor Conservatorului filarmonic. Drama *Petru-Rareş Vodă*, s'a jucat a doua oară şi spectacolul s'a inchiet prin păstoreasca serbare a *Armindinei*, (de la armentum, cu-

1) Gheorghe Asaki, pentru a rĕspăndi şi mai mult gustul teatrului şi a musicei, nu se mărgineşte numai la elevii Conservatorului Filarmonic-dramatic, ci recurge şi la elevii din Academia Mihaileană, cum şi la unii din profesori ca Samoil Botezatu, care a jucat in *Văduva Vicleană*.

2) Alb. Roman. an. 1837. pag. 149.

vènt latin insemnând *turmă)*, pe care păstorii noştri păzesc la 1 Mai, intru aducere aminte de Palilia a Romanilor, ce serbau in această zi aniversala de urzirea Romei. D. Aga Asaki, au compus pentru acest prilej, o Idilă Moldovenească, cu cântece şi danţuri. Profesorul Conservatorului D. Paulo Cervati au jucat asemene un rol, şi prin al seu rar talent de nou, au bucurat pe publicul carele cu plăcere auzea limba naţională resunînd, prin cele mai frumoase cântece ale Italiei. Horurile cele frumoase, danţul păstorilor şi a păstoriţelor, tabloul ce au infăţoşat, urarea ce au rostit un bĕtrân, pentru fericirea obştiei, şi o ploae de flori, ce s'au presurat peste privitori, au făcut in această sară, acea mai plăcută petrecere, care s'au incununat de conglăsuitoarea incuviinţare".

Aceste patru representaţiuni au produs cea mai mare mulţămire publicului, care a remas uimit de progresul făcut de elevii Conservatorului in aşa de scurt timp.

Direcţia Conservatorului vĕzĕnd că teatrul intreprinzĕtorilor streini era in decadenţă şi nu promitea a avea o trupă de actori care să satisfacă dorinţele publicului, işi propune de a aduce dĕnsa o trupă streină cu menire ca să varieze distracţiunea publicului prin representare de opere, drame şi comedii, şi in acelaş timp să slujască şi de scoală de perfecţiune pentru trupa romănească. In acest scop Direcţia a adresat o cerere la Domn, pe care o reproducem aici: [1])

Prea Inalţate Doamne!

Conservatorul filarmonic, căştigănd dreptate de a desfăta pe public prin incepătoarele sale representaţii in limba patriei, şi de care fireşte toată obştia cu mulţămire s'au impărtăşit din ceasul inbunătăţirei ce aţi bine-voit a'i hărăzi, s'a nevoit cu toate chipurile a dovedi in viitorime bunul ei scopos, pentru care au primit această sarcină.

1) Vezi dosarul Postelniciei, No. 976 din 1837, pag. 12, aflat la Arhiva Statului din Moldova.

Fiind insă că până a veni el in stare de a pute cu desăvĕrşire implini a sa chemare, mărturiseşte trebuinţa ce urmează pentru a obştiei desfătare de opere, drame şi comedii in limbi străine, aşteptând a se inchipui aceasta prin alte mijloace, care de vreme ce până acuma incă nu se vĕd, după dorinţa ce are, ia indrăzneală a propune aducerea unei trupe pentru implinirea celor sus zise.

Pe asemene prinţipii intemeindu-se, fiind trebuinţă neaparată a avea o casă de Teatru pentru representaţiile Conservatorului seu, şi pentru acele a representaţiilor streine, jos iscăliţii, află tractarisind pentru incheerea unui contract de inchiriere a Teatrului pe termin de şase ani, spre inlesnirea următoarelor lucrări:

In earna aceasta i-ar da cel puţin odată pe sĕptămână in limba patriei representaţii, iar in carnaval baluri masché i alte desfătări plăcute; venitul teatrului va fi parte intrebuinţat spre intimpinarea cheltuelii acestor lucrări, iar parte intru alcătuirea unui capital trebuincios de a aduce o trupă franceză sau italiană cel mult până la 1 Fevr. viitor.

Primind Conservatorul cu asemene drepturi şi chiar soma de 600 galbeni pe an, hărăzită până acum Teatrului public din partea ocărmuirei, cu aceste mijloace socoteşte a puté indestula asemene trebuinţă insemnătoare spre mulţămirea obştiei.

Ai Inălţimei Voastre prea plecate slugi

Catırgiu Logofĕt, Vasile Alexandri Spatar, Gh. Asaki Agă.

No. 33.
Anul 1837, Sept. 18.
Eşĭ.

Domnitorul de atunci, Mihail Sturza-Voevod, pune cu data de 19 Septembre pe această cerire, următoarea resoluţie:

„Sfatul nostru, avĕnd in videre şi această proposiţie, va face acea mai cuviincioasă punere la cale“.

Această hotărîre a Domnului, favorabilă cererei făcute, a inbucurat foarte mult pe Direcţiunea Conservatorului, care in luna următoare anunţă că representaţiile teatrale, vor in-

cepe in 17 Oct. (1837). Eată acea inştiinţare, pe care o găsim in *Albina românească*[1]):

Direcţia Conservatorului filarmonic.

„Potrivit cu scoposul infiinţărei acestui Conservator, ca pentru indemănarea unei estetice petreceri, să se intemeeze şi in Moldova musica vocală, şi să se informeze un teatru in limba naţională, Direcţia a păşit pănă acuma cu a ei lucrări, precât slabele sale mijloace au putut erta, dănd despre aceasta de la inceputul anului şi patru cercări dramatice, care s'au primit de cinstitul public cu ingăduinţă vederată de a indemna rîvna elevilor. Avĕnd acuma a păşi ear cătră urmarea indeletnicirei sale, Direcţia aduce la cunoştinţa obştiei, cumcă Duminică in 17 Oct., se vor incepe representanţiile dramatice a elevilor Conservatorului, şi a unor din domnii diletanţi, carii vor bine-voi a impreună-lucra intru aceasta. Drept aceea d-nii subscriitori, ce incă n'au plătit a lor loje sau scaune, sunt poftiţi a trimite la

1) An. 1837, pag. 339.

casă prețul cuvenit. Pentru că, acei carii până in sâmbăta viitoare nu vor implini condiția cătră care insuși s'au fost indatorit, se vor socoti dezlegați de prenumerația lojelor sau scaunelor care se vor da la alți doritori.

Cu acest prilej d-nii subscriitori, vor trimite a lor bileturi la casă, spre a fi schimbate cu alte noue, ce vor fi și pentru celelalte representații a subscrierii" [2]).

După această inștiințare stagiunea teatrală se deschide in 17 Oct. 1837, și representațiile merg inainte cu mare reușită, jucânduse in totul până la inceputul lunei Fevruarie 1838, un număr de 22 piese, după cum se vede aceasta, dintr'o listă ce se află in pastrarea me, scrisă in limba franceză și română, cu însuși mâna lui Gh. Asaki, și pe care credem nimerit a o reproduce aci:

---

1) Representațiile se dădeau de doue ori pe septămână. Abonamentele se făceau la Direcția Conservatorului. Prețul locurilor, pentru 24 representații, era: Rândul I-iu 15 galbeni; Rândul II 12 galbeni, Rândul III 10 galbeni. Pentru *Scaunele inchise numeruite* se plătea 5 galbeni. Prețul intrărei in sara de representație pentru scaunele nenumeruite era de 2 sorocoveți, iar pentru galerie 1 sorocovăț. Casierul teatrului era Ceabati.

REPERTOIRE

Des pièces du ci-devant Conservatoire phil-harmonique.

1) *Dragoche*, drame avec chants en 2 actes.	*Dragoș vodă*, dramă in 2 acte cu căntice.
2) *La Perouse*, drame avec chants.	*Laperus*, dramă cu căntice
3) *La veuve rusée*, vodev. 2 actes.	*Văduva riclénă*, vodevil 2 acte.
4) *Le Deserteur*, vodev. 1 acte.	*Desertorul*, vodevil 1 act.
5) *Le pedagogue*, vodev. 2 actes.	*Pedagogul*, „ 2 acte.
6) *La contrebande*, vodev. 2 actes.	*Contrabandul*, „ 2 „
7) *L'alchimiste*, vodev. 2 actes.	*Aurariul*, „ 2 „
8) *Homiopathie*, vodev. 1 acte.	*Omiopatia*, „ 1 „
9) *Le Premier Mai*, Idyle avec chants.	*Armindinea*, idil cu căntice.
10) *La jeune mariée mechante*, comedie 1 actes.	*Mirésa măniósă*, comedie 1 act.
11) *Le voisinage dangereux*, comedie 1 acte.	*Vecinatatea primejdiósă*, comedie 1 act.
12) *Le duc Ramoneur*, farce 1 acte.	*Duca-hornarul*, farsă.
13) *L'Intermezzo*,	*Boeriul*, ...[1]) comedie 3 acte.
14) *Le pedant*, comedie 5 actes.	*Pedantul*, comedie 5 acte.
15) *Le valet de deux maîtres*, 3 actes.	*Camarierul de doi stăpâni.*
16) *Le fils perdu*, drame 1 acte.	*Fiul perdut*, dramă 1 act.
17) *Eduard en Ecosse*, drame 3 actes.	*Eduard in Scoția*, dramă 3 acte.

1) Reu scris, incât nu se poate ceti.

18) *Pierre Rareche*, drame 2 actes. — *Petru Rareș*, dramă 2 acte.

19) *Alzire*, tragedie 5 actes. — *Alzira*, tragedie 5 acte.

20) *Pauvreté et fierté*, comedie 4 actes. — *Sărăcie și fudulie*, comedie 4 acte.

21) *Le Pensionat des Demoiselles*, vodev. 2 actes. — *Pensionatul de fete*, vodev. 2 acte.

22) *La fille de Pharaon*, vodev. 1 acte. — *Fiica lui Faraon*, vodev. 1 act.

Pe lingă aceste representațiuni, elevii, in timpul acestei stagiuni, in ziua de 20 Dec. 1837, in casa hatmanului Teodor Balș, (cu prilejul petrecerei date de ofițerii miliției Moldovei, in onoarea Inălțimei sale Mihail Sturza Voevod), au cântat imnul *Luceafăr lin*, cuvintele de Gheorghe Asaki, iar musica de soția acestuia, Elena Asaki. [1]) — Asemenea au mai cântat in sala Teatrului și aria *Se il fato barbaro*, de Elena Asaki, cu prilejul beneficiului lui Paul Cervati, profesor de musică vocală la Conservatorul filarmonic-dramatic. [2])

---

1) Vezi *Alb. Rom.* 1837 pag 401. Acest imn s'a cântat din nou de elevii claselor de canto și solfegiu din Conservatorul de musică și declamațiune, in *I-iul Concert popular* ce am dat in 14 Dec. 1887, in sala Societății *Amicii artelor*. Musica acestui imn s'a tipărit in anul 1837, in *tipografia de notè* din Institutul Albinei, a lui Gh. Asaki.

2) Din acei cari au fost față la toate aceste representații ale elevilor Conservatorului filarmonic-dramatic, intre alții mai sunt martori oculari și astăzi, D-nii Mihail Cerkez și Dimitrie Gherghel.

Tot in privirea mersului acestei scoli, găsim o dare de samă făcută in limba francesă de un călător strein, ce avusese prilejul a fi faţă la mai multe representaţiuni teatrale date de elevii Conservatorului; acea dare de samă o găsim in *Alăuta Românească* (Suplement la *Albina Românească*) No. 88 din 7 Noembre 1837, precedată de următoarele aprecieri a lui Gh. Asaki:

„Un călător ce nu au ingăduit să'l numim, care tăcere cu atît mai mult ne pare rău a o păzi, că rangul ce ocupariseşte in ramul frumoaselor meşteşuguri este de acel feliu, de a puté intemeia a sale socotinţe, au binevoit a ne impărtăşi copie de pe o scrisoare ce au adresuit cătră un al seu prietin de la Paris, precum zice, drept semn a mulţămirii pentru plăcerea ce a simţit la cercările dramatice a elevilor Conservatorului filarmonic din Eşi. Primind această bine-voitoare politicire drept un act de ingăduinţă, să cuvine Conservatorul a să socoti pre norocit că au tras asupra sa o luare-aminte a

călătorului, căruia mulţămim, dînd la lumină a sa scrisoare."

Eată acum acea scrisoare, in traducerea romănească a lui Gh. Asaki:

„Ţi s'a părea, iubitul meu Leon, cum-că aşi fi intărziet in această curioasă politie, un timp mai indelungat de căt am fost propus. Nu cerca alte cuvinte, de căt acela, că am aşteptat scrisori de la fratele meu, macar că şi după a lor primire am mai prelungit aici a me petrecere, şi iată mai intăi cuvăntul. Mă simţiam insufleţit de a sevărşi a me compunere intitulată: *Amorezatul obosit de amor*, cănd de o dată o nouă idee m'a insufleţit: cunoscut îţi este cum-că nu mă pot induplеca de a tractarisi mai cu seamă un siujet scos din obiceiurile cele vechi, care ne sănt aşa de puţin cunoscute, de căt pe acela care ni infăţoşază deprinderile epohei de faţă, intre care, după o bună alegere, să vor afla indestule de a infăţoşa pe sţenă oare care critică de acel feliu care îţi place şi pre care mă indemni asemene a iubi, dorind ca

şi d-ta de a mă lupta cu toate abaterile minţii omeneşti, care intărzie inaintirea civilizaţiei.

Aşa dar vei şti cum-că chiar aice am aflat siujetu firesc a unei nouă piese; puţine voi zice despre a ei compunere, a căria toate părţi incă nu s'au hotărăt in mintea me, cu toate aceste vei şti incalte a ei nume, carele este: *Parterul Franţiei in acele intăi loje din Eşi.*

Dumneta ai auzit cum-că in Eşi, au fost un teatru Franţez, pe carele, in curs de cinci ani, au jucat o trupă Franţeză. Iţi vei aduce aminte despre toate cele ce ni s'a fost istorisit de starea ţivilizaţiei şi a naravurilor Capitalei Moldovei; incă acele care nu ştii, le voiu spune acuma, căci lucrul, precum vei judeca, nu-i fără interes.

După ce s'au dus de aici trupa Franţeză, căţi-va din boerii amatori, au inchipuit planul de a informa un teatru Moldovenesc; aşa este, scumpule prieten, un teatru Moldovenesc, şi ori-căt de curios lucru ţ'ar păré aceste, auzind in mijocul Academiei D-tale, voiu mărturisi că

şi mie nu mi-au părut mai puţin vrednic de mirare, mie, carele neincetat petrecĕnd Evropa in poştă, vĕd lucruri indestul de curioase şi scriu despre ele, incăt avĕnd a pleca din Eşi in ajunul a unei din acele representaţii, am prelungit pe a doua zi a me călĕtorie, şi apoi iar am mai intărziet'o cu o sĕptămănă, cănd avé a se mai da o altă representaţie. Doue tinere şi căţi-va din amatori şi sholeri, alcătuesc aceastâ soţietate Dramatică, pe care am auzit căntănd şi am vĕzut jucănd cu o mirare care nu ţi-o pot rosti. Dacă una din acele femei, ar hotări prin o statornică invăţătură de căţi-va ani, a se indeletnici cu muzica, apoi te incredinţez, că ar pute figurarisi in Franţia şi mai in urmă chiar la Paris.

Cu un an mai nainte nime din această trupă nu cunoştea macar o notă de muzică, astăzi ea căntă cele mai grele arii, mai totdeauna in măsură şi căte-va versuri cu ecspresie. Toată trupa urmează după un metod italian care face cinste profesorului Conservatorului, d. Paulo Cervati, tenor foarte insemnat, ce insuşi representeazā cu o ecspresie atāt de nemerită

pe căt căntarea 'i este plină de graţie şi armonie, incăt tinerii Moldoveni indeobşte representează cu o potrivire şi cu o siguranţă cu care, precum ştii, nu este dată la mulţi oameni a se infăţoşa inaintea publicului pe sţenă. Mărturisesc că foarte mě mir despre aceasta, mai ales aducĕndu-mi aminte despre desele cercări ce se fac la noi, incă multe ori fără nimereală, de a căştiga aplaozul parterului celui cam pre mult pretenduitor, pentru a noştri tineri actori şi actriţe, care ne plăcea la repetiţie şi nu ne indestula in sara representaţiilor. Insă d-ta ai mai afla incă şi alte multe insuşimi la acest popor, dacă ai putea a'l cerceta şi a'l observa, după chipul d-tale, carele mi se pare a fi acel singur nemerit.

Căt aşi fi dorit, scumpul meu Leon, a te vede impărtăşind cu mine simţirea plină de entusiasm ce m'au cuprins la una din representaţiile, unde sătenii in a lor port naţional aducea inaintea ochilor mei icoana acelor vechi Romani păstori; aceasta era o credincioasă prubă a costumului celui antic.

Mi se părea acest mare popor inturnat intre

noi, incepĕnd o carieră nouă şi potrivit cu inriurirea timpului de astăzi meniůd a lui a doua mărire, numai prin folosuri cătră omenire şi prin căştigarea acelui feliu de slavă deosebită, care insemnează adevĕrata intemeere a civilizaţiei, şi a căreia scopos este numai indeplinirea meşteşugurilor, a ştiinţelor şi a tuturor virtuţilor ce le insoţesc.

Cu toate aceste oare ai crede ca aceia care intru adevăr era pentru mine ne aşteptat, ba incă un lucru de mirare, este chiar pentru unii din pămănteni, dar aceasta numai intre oare care persoane, un obiect de critica nepotrivită, in căt auzind pe acele ce o cuvănta, nu am putut a nu crede dintăi cumcă ţintirea ei, ar fi de o cabală, insă am inţăles, că aceasta era o critică despreţuitoare de giocul actorilor şi actriţelor, chiar numai pentru asemene cuvănt cu care in ale noastre adunări despre toate se face critică şi se vorbeşte, ştii pentru ce şi cum! chiar această deprindere, necurmat lucru vrednic de ris, voi să o infăţoşez in a me nouă

piesă pre care o veiŭ trimete-o la comitet, dacă vei socoti-o vrednică.

Adio, scumpul meu prietin, nu vei intărzia a primi a me intăia scrisoare de la Constantinopole."

In musică elevii făceau asemene progrese mari, căci in 20 Fevruarie 1838, după un an şi trei luni de studiu, ei representară pentru prima dată in limba română opera *Norma*[1]). Elevii care au luat parte la această representaţie au fost: d-na *Lang* in rolul Normei, *Elisabeta Fabian* in rolul Adalgisei, *Hoştie* in rolul Clotildei, d-nul *Dimitrie Gherghel* in a lui Flavius, *Constantin Gheras* in a lui Orovezo şi *Paul Cervati* in a lui Polion.

Despre succesul şi impresia ce a făcut asupra publicului, această primă incercare li-

1) Tradusă de Gh. Asaki, tipărită in Iaşi la 1838, in Institutul Albinei.

rică dată in limba română, de elevii Conservatorului filarmonic-dramatic, iată ce găsim in *Albina românească,* din 1838, pag. 65.

„Acest singur nume *Norma,* arată greutatea intreprinderei, și dacă nepărtinitorul public prin vie inbrățoșare și aplaos, a aratat a sa vie indestulare, apoi aceasta, este acea mai bună dovadă de talantul musical a Moldovenilor, de sirguința profesorului, d-nul Cervati, și a elevilor sei, precum și de statornicia Direcției de a inainti un așezămănt atăt de folositor.“

Pe lăngă aceasta mai adăogim și o dare de seamă făcută de d-nul Camil Barozzi, membru in comitetul teatral, intr'un articul tradus și in limba franceză și inserat in foia timpului de atunci. Eată'l :

„Acea mai sigură și mai prețuită dovadă a mărirei sufletului și al adevaratului patriotism, este plecarea de a lăuda, și din curăție a să mira de talentul și de siguranța către inaintire. Astăzi mă fac organul compatrioților celor buni, spre a impărtăși următoarele, despre elevii Conservatorului filarmonic, carii au dat

noue dovezi de cercările lor cele dramatice, representând in limba patriei opera *Norma.*

Intru adevăr cu de o potrivă mirare, şi mulţemire am văzut pe d-na Lang, care abia au inceput dramatica, infăţoşind aşa de bine haracterul particular a rolei sale ce'i grele, pătrunzinduse de patima Normei, de a ei suferiri, de duioşia părintească, de a ei nehotărâre, de urgia, şi de a ei deznădăjduire, precum şi de mustrările care o indemna a dezvăli cumplitul ei secret inaintea judecătorului cugetului ei. Cuprins de acest farmec, nu i-am ţinut in samă oare-care neindepliniri de vers, din care o parte se cuvinea a să imputa reguşelei gâtului ei, iar alta la măreaţa melodioasă musica foarte gre, ce avea se cânte. Dl. Cervati in rolul seu de Polion au incântat prin aplicaţia metodului seu, şi prin dulce şi armonioasă plecare a glasului, precum şi prin infocata insufleţire ce o desvăleşte cu atâta nemerire in rolul seu. Asemene dreptate se cuvine a se da tinerimei care informa horurile cu atita rănduealǎ, exactitate şi armonie.

Potrivirea costumurilor, frumuseţa decoraţiilor, alegerea amatorilor, care au biau

vroit a indeplini orhestra, şi mulţimea privitorilor, au dat acestei representaţii un haracter, care, cu oare-care modificaţii, parcă s'au fost transportat la locurile unde această măreaţă operă s'a fost minunat de o deplină nimerire.

Adresănd aceste laude tinerilor elevi a Conservatorului, să nu mi se impute cum-că aş fi hotărît, că ei le-au agonisit ca actori, fieş-care judecător competent şi ne părtinitor, ne zmintit va fi adunat de a sale luări aminti, cum-că, nimerirea teatrală este rolul unei indelungate ostenele şi practisiri de mulţi ani a unei adănci cunoştinţi de jocul patimilor, că ea se căştigă prin o necurmată opintire a talentului, de a potrivi bine rosturile unei limbi streine cu acelei naţionale, de o deprinsă delicateţă de a potrivi treptăluirea sunetului in cuvinte şi a impărţi cu armonie mĕsura şi prosodia frazurilor. Asemene insuşiri, Conservatorul numai căt au inceput a le câştiga, şi cu toate aceste, socotindu-se din adevarata sa posiţie, că are drepturi a să bucura de ingăduinţa şi mulţămirea publică,

care prin aceasta va insufleţi inceputul unei asemene plăcute intreprinderi.

De dorit este, ca să poată urma Conservatorul indeletnicirilor sale cu statornicie, pentru a sa şi a ţărei cinste, şi a se incredinţa că talentul carele poate ajunge la bine, nu este departe de la *mai bine*, la care au ajuns meşterii in dramatică.“ [1]).

In acelaş an, in ziua de 23 April, elevii Conservatorului de la clasa de musică vocală au căntat in onoarea zilei onomastice a lui Gheorghe Asaki un cor pastoral: „Intre văile inflorite,“ musica de Elena Asaki.

O asemenea intreprindere care dăduse in scurt timp, resultate atît de imbucurătoare, nu lipsea insă a trezi in o parte a societăţeĭ inalte, acea instrăinată s'au străină de ţară, nişte sentimente de temere asupra efectului pe care o asemene izbăndă trebuea să o aibă asupra spiritului şi sentimentului naţional.

Prin diferite manoperi şi intrigi se incepu a insinua in spiritul părinţilor ce'şi aveau copiii lor in Conservator, că acei scolari nu

1) *Albina Romănească*, 1838, pag. 65.

invaţă carte, ci au de gănd să se facă actori, ceia ce in timpurile acele era un ce degrădător, avĕnd publicul pe atunci cea mai mare repulsiune pentru cei ce imbrăţoşau cariera teatrală, considerănd pe actor ca pe un om fără căpătăi, ca pe un comediant, pe actriţe ca pe o femee perdută, scena fiind considerată numai de domeniul femeilor depravate. Ast-fel, se făcù că acele idei să se intărească in o parte a societăţei noastre şi prin influenţa fanarioţilor, care ştim cu toţii, ca nu ne-au adus alta de căt luesul, trăndăvia şi dispreţul pentru tot ce e romănesc, s'a inăduşit pentru căt-va timp sentimentele noastre de naţionalitate.

In urma acestora, elevii incepură a se retrage, guvernul a nu mai da subvenţia anuală de 200 galbeni, (pe care la inceput i-o dăduse spre susţinere) şi Direcţia Conservatorului, in asemenea grele imprejurări, s'a vĕzut nevoită a suspenda cursurile şi representaţiile sale. O samă, insă, de boeri cu sentimente naţionale şi nobile pentru propăşirea teatrului român, elementul cel mai puternic pentru progres şi civilisaţiune, vĕzind că Conservato-

rul filarmonic-dramatic a incetat a mai da representaţiunile sale teatrale, şi că se inchide acea şcoală, care avea nobila misiune a forma naravurile şi limba naţională, se ridică şi cerù Direcţiunei Conservatorului filarmonic a urma cu representaţiunile teatrale care erau intrerupte.

Iată dăm aci acea cerire, iscălită de un numĕr de 30 boeri:

Catră cinstita Direcţie a Conservatorului filarmonic [1]).

Sirguinţa cinstitei Direcţii de a infiinţa un Conservator, ca prin invăţarea şi practisirea tinerilor Moldoveni să se poată intemeia un Teatru Naţional, au fost umplut pe obştie de vie bucurie şi de mulţumire, vĕzind in aceasta un mijloc de plăcută petrecere şi o shoală de moral, ce astăzi se imbrăţoşează de toate politicite naţii cu deosebită rîvnă şi jertje;

1) Vezi dosarul Postelniciei, citat, pag. 77.

insă cu cătă bucurie s'au primit representaţiile elevilor Conservatorului in trecutele două erni, cu atăta măhnire se vede obştia acuma lipsită de această lucrare, care afară de plăcuta petrecere a publicului, au fost menit şî căte-va alcătuiri in limba Moldovenească, ce cu vreme făgăduea o propăşitoare deplinire. Drept aceia, pătrunşi de simţiri de mulţumire pentru cinstita Direcţie, care au fost adus o asemene ispravă, iscăliţii infăţoşează prin aceasta a lor dorinţă, şi poftesc să inceapă iar lucrările representaţiilor in limba Moldovenească, pe care fieş-care patriot, după putinţă, va ajutora cu mijloacele sale, bine incredinţaţi că şi Inalta Ocărmuire va urma a ei părintească protecţie asupra acestui folositor aşezămînt.

Costachi Sturdza Logofăt, Vornic Cantacuzin, Crupenschi Vornic, Canta Logofăt, Manolachi Manu, A. Mavrocordat, Neculai Milu Spatar, Sturdza Vornic, A. Cantacuzin, Iacovachi Paladi Agă, Meriacri Spatar, C. Burghele, Tufescu Comis, Major Plitos, C. Florescu, V. Drăghici, G. Greceanu Agă, Gherghel Căminar, Neculai Bantaş Spatar,

C. Carp, Paharnic N. Stărcea, Sardar Drăghici, C. Negruzzi, Ioan Costachi Postelnic, V. Costescu Cămina , Sardar Spiridon Baldovici, Medelnicer C. Poliz, Antohi Sion, Spatar Lascar, Maer Ban.

Eşi, 1838, Noembre 30.

Direcţia primind asemene cerire din partea boerilor o inaintează Departamentului din năuntru, insoţind'o cu o adresă iscălită de Directorii Conservatorului, Aga Gh. Asaki şi Spatarul V. Alecsandri, care e in următoarea cuprindere:

„Insufleţiţi de dorinţa de a indemna cultura naţională prin indeletnicirile dramatice, iscăliţii au fost alcătuit in Octomvrie 1836, prin subscrierea Compatrioţilor, un Conservator filarmonico-dramatic, spre a informa elevi pentru un Teatru Naţional, pentru care inalta Ocârmuire au invoit din casa Eforiei un ajutor, câte 200 galbeni pe an. Un şir de representaţii plăcute in limba patriei au vădit obştiei ne aşteptatul sporiu, care elevii au făcut in ramul dramatic şi in musica vocală; urmarea invăţăturei s'ar fi adus la deplina-

tatea dorită, dacă cheltuelele cele grele cu ţinerea a doi profesori, şi ne primirea pe al doilea an a sumei hărăzite de Ocărmuire, nu ar fi silit pe Direcţie a conteni de odată acea lucrare. După cercetarea socotelelor de la inceputul infiinţărei Conservatorului, până la cea de pe urmă representaţie, s'a cheltuit 56,927 lei, in vremea când s'a incasat numai 41,914 lei, incât Direcţia se află insărcinată cu o datorie de 15,013 lei.

Drept aceia, fiind că o asemene intreprindere, care au indemnat şi pe tinerii scriitori a alcătui şi a tălmăci in limba patriei piese dramatice, au agonisit protecţia ocărmuirei, şi imbrăţoşarea boerilor şi a publicului, căci prin inscrisul alăturat către Direcţie, arată a lor dorinţă, a se infiinţa iar Teatrul Naţional. Iscăliţii incredinţaţi de ingrijirea cinstitului Departament, de a sprijini obştiei folositoare şi plăcute aşezămănturi, să roagă să bine-voiască a lua in bagare de samă, aceasta a obştiei dorinţă, şi a inlesni mijloacele pentru urmarea şi statornicirea acestui aşezămănt pe

alte temeiuri, care se vor socoti mai priincioase, căt şi pentru acoperirea ne ajunsului sus insemnat.“ [1])

1839 Fevruare 15.

Această incercare a boerilor, de a face ca Conservatorul să urmeze cu representaţiile sale a fost zadarnică, totul se spulberà in vănt, şi aşa acel Conservator menit a respăndi musica in popor, şi a forma teatrul, isvorul plăcerilor nevinovate, menit a propaga morala, a indrepta reul, şi in acelaş timp a forma limba naţională, s'a distrus după doi ani şi căte-va luni de viaţă.

Totuşi, aceste inceputuri nu fusese lipsite de rodire. Ele lasară in inima poporului dorinţa de a vedea creat un teatru din puterile propriei naţiuni, şi ast-feliu se adaose curentul cel mare cătră mişcarea naţională care răpisă intreaga minte romănească.

De aceia, cănd după reorganizarea principatelor romăne se infiinţară diferite institute de cultură, Conservatorul de musică şi declamaţiune nu fu lasat la o parte din răndul lor, ci fu

1) Vezi Dos. Postelniciei, loc. cit. pag. 76.

adus iarăşi la lumină ca o complinire neaparată a institutelor de cultură, ce trebueau să aducă lumina şi civilisaţia in sinul poporului românesc. Reinfiinţarea Conservatorului de musică şi declamaţiune in Iaşi, la anul 1860 Octomvrie 1, nu fu decăt reinvierea, de astă dată trainică, a unei instituţiuni care-şi făcuse probele in timpuri mult mai grele, şi dovedise, prin strălucirea ne aşteptată a rezultatelor sale, că poporul romănesc imbrăţoşază in tendinţele sale intregul cămp al culturei, şi că artele vor fi la el tot atit de cultivate ca şi ştiinţele.